

BİREYİ TANIMA

Çeşitli yöntem ve tekniklerle öğrenciler hakkında ihtiyaç duyulan bilgilerin toplanmasıdır.

Amaçları:

- Her bireyin kendi nitelik ve koşulları ölçüsünde gelişim ve uyumuna yardımcı olmaktır.
- Bireyin kendisini tanımasına yardımcı olmak.
- Bireyin gelecekteki başarılarını yordamak, tahminde bulunmak.
- Bireyin kendisini tanıyarak gerçekçi ve olumlu bir benlik geliştirmesine yardımcı olmak.

Bireyi Tanımada Temel İlkeler:

- Temel amaç öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı olmaktır.
- Bireyi tanıma hizmetleri tüm öğrencileri kapsamalıdır.
- Bireyi tanıma hizmeti süreklidir.
- Elde edilen sonuçlar öğrencilerle paylaşılmalı, sonuçlar öğrenciyi üzecek nitelikte ise hazır olması beklenmeli, psikolojik danışma ilişkisiyle açıklanmalıdır.
- Öğrenciler tüm yönleriyle tanınmaya çalışılmalıdır.
- Farklı teknikler uygulanmalı bir ölçme aracıyla yargıya varılmamalı.
- İş birliği yapılmalı, özel olmayan sonuçlar diğer ilgililerle paylaşılmalıdır.

BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ

Test Teknikleri

1. Yetenek Testleri (Ne kadar yapabilir?)

Yetenek, bireyin doğuştan getirdiği özellikler ile eğitim ve yaşantı sonucu geliştirdiği (bilgi, beceri gibi) özelliklerin birleşimidir.

Genel Yetenek: Bireylerin değişik düzeyde akademik ve zihinsel özelliklerinin tespit edilmesi için kullanılır. (Zeka testleri)

Özel Yetenek: Bireylerin belirli bir alandaki (spor, sanat gibi) akademik, zihinsel veya fiziksel özelliklerini tespit etmek amacıyla kullanılan testlerdir.

NOT: Geleceğe dönüktür. Başarının yordanmasında en çok güvenilecek test yöntemidir.

2. Başarı Testleri (Ne kadar yapabiliyor?)

Bireylerin yapabileceklerini gerçekleştirme düzeyleridir. Başarı testleri ile başarı düzeyi ölçülmektedir.

Standart Başarı Testleri (KPSS)

- Geçerlik ve güvenilirliği yüksektir.
- Grubun özellikleri dikkate alınmaz. (Çalışmış mı? Çalışmamış mı?)

Öğretmen Yapımı Başarı Testleri (Okul Sınavları)

- Grubun özellikleri dikkate alınır.
- Geçerlik ve güvenilirliği düşüktür.

NOT: Geçmişe dönüktür, konu ve ünite sonlarında uygulanır.

3. Tutum Ölçekleri (Ne Düşünüyor?)

- Tutum, bireyin bir objeye, gruba, kuruma, topluma, dünyaya bakış açısıdır. Tutum, içerisinde duygu, düşünce ve davranışı barındırır.
- Bireylerin bir mesleğe, etkinliğe veya derse ne derece değer verdiklerini belirlemek amacıyla uygulanır.

4. İlgili Envanterleri (Ne kadar yapmak istiyorsun?)

- Bireylerin zorlama olmaksızın bir etkinliğe veya kişiye karşı göstermiş oldukları hoşlanma-hoşlanmama derecesidir.
- İlgili testleri, yetenek testleriyle birlikte kullanılır çünkü yetenek olmadan bir şeye ilgisi olması yetersiz kalır.
- 17 yaş ve üstüne uygulanabilir.

5. Kişilik Testi

- Bireye özgü olan algısal, düşünsel, davranışsal özelliklerin tümüdür.

Envanter Tipi (Objektif) Testleri

Kâğıt, kalem yardımıyla uygulanan tekniklerdir.

uygulanan tekniklerdir.

Kendisine verilen soruların sınırlı seçenekler arasından kendi öznel durumuna

uygulanan tekniklerdir.

seçenekler arasından kendi öznel durumuna en uygun cevabı seçmesine dayanan envanterlerdir.

uygulanan tekniklerdir.

Projektif (Yansıtma) Testleri

İç dünyanın yansıtılması sağlanarak uygulanan tekniklerdir.

NOT: Kişilik testi daha çok psikolojik rahatsızlıkların tanınmasında ve yardım amacıyla kullanılır.

NOT: Yetenek, kişilik ve ilgi envanterleri sadece uzmanlar tarafından uygulanabilir.

Test Dışı Teknikler

A.Gözleme Dayalı Teknikler

1.Gözlem

Bir bireyin başka bir kimse hakkında, duyu organlarıyla bilgi toplamasıdır.

- **Gelişigüzel Gözlem:** Belirli bir amaç ve plan olmadan, bilgilerin rastlantısal bir şekilde elde edildiği gözlem türüdür.
- **Sistemik, Yapılandırılmış Gözlem:** Önceden belirlenmiş bir amaç ve plan doğrultusunda kimin, neden, nerede, ne zaman, ne kadar ve nasıl gözleneceğinin belirlendiği gözlem türüdür.

Artı Yönleri:

- Doğrudan bilgi verir.
- Doğaldır ve kolaydır.
- Her yaşta uygulanır.
- Süreç kesilmeden uygulanır.

Eksi Yönleri

- Nedenler hakkında derinlemesine bilgi vermez.
- Özneldir.(Gözlemcinin hayata bakışından etkilenir.)

Gözlemin Temel Özellikleri:

- Öğrenci iyi tanınmalıdır.
- Ön araştırma yapılmalı.
- Kaydedilmeli.
- Gizli olmalıdır.
- Aynı anda bir öğrenci gözlenmelidir.
- Nelerin gözleneceği belirlenmeli.
- Birden fazla gözlemci kullanılmalı.
- Farklı ortam ve zamanlarda tekrarlanmalıdır.

2. Gözlem Listesi

Gözlemcinin dikkatini gözlenecek davranışlara çeken ve gözlem sonuçlarının kaydedilmesine imkan sağlayan araçlardır.

3. Anektod (Vaka Kaydı): Öğrencide gözlenen anlamlı bir davranışın objektif ve ayrıntılı olarak kaydedilmesidir. (Gözleme dayalı tekniklerden en objektif olanıdır.)

4. Derecelendirme Ölçekleri: Gözlem sonuçlarının sayısal verilere dönüştürülmesine imkân sağlayan ve davranışın gösterilme sıklığı hakkında bilgi veren araçlardır.

Derecelendirme Ölçeklerine Karışan Hata Türleri:

a) Gözlem Yetersizliği:

Gözleme yeterli süre ayrılmadığında veya yeterli sayıda davranış gözlenmediğinde ortaya çıkan hatadır.

Örnek: Öğretmenen bir haftada doldurması istenen bir formu kısa bir sürede gözlem yaparak doldurması.

b) Genelleme Hatası:

Öğrenciye ilişkin ön yargıların veya bilinen bir özelliğinin dereceyi etkilemesidir. (Halo: Olumlu Etki) (Horn: Olumsuz Etki)

Örnek: Bir öğretmenin sınıfındaki öğrencilerin kendi dersindeki başarısına bakarak onların genel akademik performansı hakkında yorum yapması.

Halo ve Horn'a Örnek: Temiz, şık giyimli ya da titiz birinin aynı zamanda çalışkan olduğunu düşünmek Halo Etkisi, Tembel bir insanın aynı zamanda yalancı, saygısız gibi olumsuz özelliklerle de anılması Horn Etkisidir.

c) Kişisel Yanlılık: Gözlemcinin not verme tutumundan kaynaklanan hatadır.

- Bonkörlük: Yüksek not verme.
- Cimrilik: Düşük not.
- Merkeze Yığılma: Uçlara puan vermekten kaçınma.

Örnek: Bir öğretmenin derecelendirme ölçeğini doldururken genel olarak olumlu ifadeleri işaretlemesi.

d) Mantık Hatası (Ne Alaka): Gözlenen davranışla özellik arasında yanlış bir ilişki kurulmasıdır.

Örnek: Bir öğretmenin, kılık-kıyafetine bakarak öğrencinin davranışlarına ve başarı durumuna dair yorum yapması. (Giyim ile başarı arasında bir ilişki yoktur.) (Kılık-kıyafet ile ilgili olumlu veya olumsuz bir durum belirtilmediği için halo ya da horn olmaz.)

e) Anlam Hatası:

Gözlenen özelliğe ilişkin yeterli bilgi sahibi olunmadığında ortaya çıkan hatadır.

Örnek: Bir öğretmenin ailevi problemlerden dolayı dalgın olan bir öğrencisinin durumunu yanlış anlayıp öğrencinin derse katılmada isteksiz olduğunu düşünmesi.

B. Kendini Anlatmaya Dayalı Teknikler

Bilgi almak için bireyin kendisine başvurulan tekniklerdir. Birey hakkında önemli bilgiler almak için karşılıklı güven sağlanmalı ve gerekli bilgiler bireye açıklanmalıdır.

1. Otobiyografi

Bireylerin kendi yaşamları hakkında yazılı olarak bilgi paylaşmalarıdır. Geçmiş, şimdiki durum ve gelecek planları hakkında bilgi verir.

- **Sınırlı:** Belli konular verilerek öğrencilerden bu konular çerçevesinde yazmaları istenir.
- **Serbest:** Öğrencilerden hayat hikâyelerini yazmaları istenir.

Otobiyografinin Yorumlanması:

- Yazının uzunluk ve kısalığı (Güvenmiş mi ? Bilgilerini paylaşmaya hazır mı ?)
- Yazının genel havası (İyimser mi ? Kötümser mi ?)
- Anlatım düzeyi (Duygular ve ayrıntılar anlatılmış mı ?)
- Tutarsızlıklar (Çelişkili anlatım ve ifadeler var mı?)
- Eksiklikler (Paylaşılmayan önemli olay ve kişiler)
- Anlatım sırası (Önem sırası)

2. Arzu Listesi

Bireylerin doyurulmamış istek ve beklentilerini gerginlik ve huzursuzluklarının kaynağını ortaya çıkarmak amacıyla uygulanır.

Örnek: Her türlü imkânlarınız olsaydı hangi mesleğe girmek isterdiniz?

3. Zaman Cetveli-Çizelgesi

Öğrencilerin günlük zamanlarını nasıl geçirdiğini ve yapılan etkinliklere ilişkin duygu ve düşüncelerini belirtmesi amacıyla uygulanır. Dolduran bireye zamanı planlama becerisi kazandırır.

4. Anket

Bireyin kişisel görüş, düşünce ve beklentilerinin alınması amacıyla hazırlanmış soru grubudur.

5. Problem Tarama Listesi

Öğrencilerin, yaşamış oldukları genel sorunların belirlenmesi amacıyla uygulanır. Sorun ifadeleri yazılıp öğrencilerden işaretlemeleri istenir.

6. Öğrenci Tanıma Formu

Öğrenciler hakkındaki genel bilgilerin kaydedildiği formlardır. Öğrenci özelliklerine göre hazırlanmalıdır ve özel bilgiler içermemelidir.

7. Kime Göre Ben Neyim?

Bireylerin yakın çevrelerinin gözünden kendilerini nasıl gördüklerinin belirlenmesi amacıyla uygulanır.

C. Başkalarının Kanılarına Dayalı Teknikler

Bireyin çevresinde bulunan kişilerden birey hakkında bilgi toplanan tekniklerdir. Grubun yeterli süre birlikte olması gerekir.

1. Sosyometri

Bir grubun sosyal yapısını, arkadaşlık ilişkilerini, liderleri, yalnızları ve gruplaşmaları belirlemek amacıyla uygulanır.

Sosyogramın yorumlanması:

- Lider = En fazla tercih edilen öğrencilerdir.
- Yalnız-Terk Edilmiş = En az veya hiç tercih edilmeyen.
- İkili ilişki (Karşılıklı çeken) = Grup içinde sadece birbirini tercih edenler.
- Klikler = Ana gruptan ayrılmış, kendi aralarında birbirini seçen en az 3 kişi.
- Tek Yönlü (Dengesiz) ilişki = Tercihine karşılık bulamayan öğrencilerdir.
- Çekimserler = Tercih yapmayan öğrencilerdir.
- Kız-Erkek arkadaşlığı = Cinsiyet ayrımcılığı var mı?
- Reddedilen = Grup içinde istenmeyen olarak tercih edilen öğrencilerdir.

Sosyometrinin Sınırlılıkları

- Kalabalık gruplarda uygulanması zordur.
- Grupların sosyal yapısı hızlı değişir.
- Tercih nedenleri hakkında bilgi vermez.

2. Kimdir Bu?

Grup içindeki öğrencilerin hangi özellikleriyle tanındıklarının ve sınıfın enlerinin belirlenmesi amacıyla uygulanır. Bireylerin kendilerini değerlendirmeleriyle grubun değerlendirmesi arasındaki tutarlılığa denir.

3. Sosyal Uzaklık Ölçeği

Sınıf içindeki öğrencilerin birbirlerini ne kadar uzak ya da ne kadar yakın gördüklerini kabul ya da red düzeylerinin belirlenmesi amacıyla uygulanır.

D. Etkileşime Dayalı Teknikler

1. Psikodrama

Bireylerin kaygı ve üzüntü kaynağı olan psikolojik bir problemini rol olarak alıp terapistin de içinde bulunduğu bir grup içinde gerçek yaşamdaymış gibi canlandırmalarıdır.

2. Sosyodrama

Ortak toplumsal sorunların dramatize edilerek incelenme tekniği.

3. Görüşme(Mülakat)

Karşı karşıya gelen en az iki kişi arasındaki süre gelen amaçlı konuşmalardır.

Sorular ve sırası bellidir.

NOT: Soru kökünde önemi bir problem varsa görüşme tekniği tercih edilmeli.

Görüşmenin Olumlu Yönleri

- Sözel ve sözel olmayan ipuçlarının yakalanmasını sağlar
- Önemli ve anlaşılmayan konuların üzerinde durulabilir.
- Okuma-yazma bilmeyenlere uygulanabilir.
- Rahatlama sağlar

Görüşmenin Olumsuz Yönleri

- Kaydedilmesi ve kayıtların saklanması zordur.
- Güvenilir değildir.
- Uzun zaman alır.

4. Veli Görüşmesi

Öğrenci hakkında bilgi paylaşmak amacıyla ailelerle yapılan konuşmalardır. Olumlu ifadelerle başlanmalı, suçlayıcı dil kullanılmamalı.

5. Ev Ziyareti

Öğrencinin ev ortamını ve yaşam koşullarının yerinde incelenmesi amacıyla yapılan planlı ve izinli ziyaretlerdir.

- Öğrenci evde olmalıdır.

- Ekip olarak gidilmelidir.
- Yeme-içme olmamalıdır.
- Gözlem formu hazırlanmalı ilgisiz şeyler gözlenmemelidir.

6. Oyun

Çocukların oyunlardaki davranışlarının ve oyuncaklarla etkileşimlerinin incelenerek bilgi toplanmasıdır.

E. Diğer Teknikler

1. Vaka Konferansı(Görüşmesi)

Birden fazla uzmanın bir araya gelerek bir öğrencinin ya da sorunun değerlendirilmesi.

2. Vaka İncelemesi(Analizi)

Bir öğrenci ya da sorun hakkındaki mevcut bütün bilgilerin toplanarak bütüncül değerlendirilmesidir.

3. Bibliyoterapi

Bireylerin kendilerini tanımaları, sorunlarına çözüm yolu bulabilmeleri gibi amaçlarla edebi eserlerden ve yaşam öykülerinden yararlanılmasıdır.

4. Toplu Dosya

Öğrenciler hakkında toplanan bilgilerin sistemli ve düzenli saklanmasına yarayan araçlardır.

- Gelişimin izlenmesini sağlar.
- Sürekliliği sağlar.
- Bilgiye kolay ve hızlı ulaşmayı sağlar.